

Circulariteit bij Overijsselse productiebedrijven

Team Onderzoek en Advies
Carlijn Brüggling

Juni 2024

Colofon

Uitgave

Provincie Overijssel
EDO-registratiekenmerk
<regkenmerk>
Geo-informatienummer
240258

Datum

Juni 2024

Auteur

Carlijn Brüggling

Adresgegevens

Provincie Overijssel
Luttenbergstraat 2
Postbus 10078
8000 GB Zwolle
Telefoon 038 499 88 99
Fax 088 118 86 71
www.overijssel.nl
postbus@overijssel.nl

Inhoudsopgave

Conclusies	4
1. Inleiding	6
2. Kennis van circulaire economie.....	8
3. Circulariteit en energiegebruik bij productiebedrijven	10
4. Motieven	14
6. Samenwerking en ondersteuning	16
Bijlage 1. Bedrijfskenmerken	18

Conclusies

Onderzoek naar circulariteit bij Overijsselse productiebedrijven

Het vormgeven van de transitie naar een circulaire economie vraagt een grote inspanning van zowel consumenten als bedrijven. Daarom is in 2021 een onderzoek onder Overijsselse productiebedrijven uitgevoerd (0-meting). Twee jaar later, in 2023 zijn wederom Overijsselse productiebedrijven benaderd. De resultaten van deze 1-meting zijn in dit rapport beschreven. In de maakindustrie worden veel grondstoffen gebruikt en daarom is gepeild in welke mate de bedrijven bezig zijn met de transitie naar een circulaire economie, wat ze hierin motiveert of juist belemmert. Het onderzoek is door middel van een online vragenlijst uitgevoerd eind 2023. Uiteindelijk hebben 532 bedrijven in drie Overijsselse economische regio's deelgenomen aan het onderzoek, waarvan 395 die gevestigd zijn in Overijssel. Over deze Overijsselse bedrijven gaan de resultaten in het rapport. Het onderzoek is opgebouwd in 5 delen: kennis van circulaire economie, toepassen van circulariteitsstrategieën, motieven, belemmeringen en samenwerking en ondersteuning. De belangrijkste conclusies worden hieronder gepresenteerd.

Kennis van circulaire economie:

- Net als in 2021 associëren bedrijven circulariteit met name met circulariteitsstrategieën die laag op de R-ladder staan.
- Ongeveer driekwart van de bedrijven kent het begrip circulaire economie in grote lijnen of is er zelfs nog beter van op de hoogte.
- Vergeleken met 2021 is er een grotere bekendheid met het begrip circulaire economie.

Toepassen van circulariteitsstrategieën:

- Bedrijven zijn weinig voorbereid op ontwikkelingen en thema's die verband houden met een circulaire economie. Bijna de helft van de bedrijven geeft aan op geen enkele ontwikkeling voorbereid te zijn.
- Bedrijven zijn het meest voorbereid op leveringszekerheid van benodigde grondstoffen, eisen aan ingekocht grondstoffen / goederen vanwege milieu impact en eisen opgelegd door afnemers aan verkochte grondstoffen / goederen vanwege milieu-impact.
- Veel bedrijven geven aan ten minste één circulariteitsstrategie toe te passen. Slechts 9% van de bedrijven past geen enkele circulariteitsstrategie toe. Dit is vergelijkbaar met 2021. Wél zien we dat bedrijven nu minder strategieën toepassen dan in 2021.
- Ook strategieën hoog in de R-ladder worden veel toegepast. Dit is opvallend, omdat het PBL in de ICER schrijft dat bedrijven nog vooral strategieën laag op de R-ladder toepassen.
- Een klein deel van de bedrijven is voornemens op de korte of lange termijn méér te bewegen naar een circulaire bedrijfsvoering. Het aandeel bedrijven dat overweegt de strategieën toe te passen is aanmerkelijk kleiner dan in 2021. Uitzonderingen hierop zijn de strategieën dienst(en) in plaats van product(en) en energie opwekken.
- Grote bedrijven passen over het algemeen vaker circulaire strategieën toe dan kleine bedrijven. Dit geldt bijvoorbeeld voor recycling, substitutie van grondstoffen en verminderen van grondstoffen.
- Het slim ontwerpen van producten wordt relatief vaak gedaan door bedrijven die goederen produceren voor meermalig gebruik. Hetzelfde geldt voor hergebruik van producten, substitutie van grondstoffen en reparatie en onderhoud.
- Bedrijven die verbruiksgoederen produceren (eenmalig gebruik) en bedrijven actief in de metaal- en machine-industrie zetten vooral in op recycling van producten.
- Bedrijven in de elektronische en metaalindustrie passen vooral het verminderen van grondstoffen toe.
- Om de vraag naar energie en water te verminderen proberen bedrijven simpelweg minder energie te gebruiken, te isoleren en/of zelf elektriciteit op te wekken.

Motieven:

- De motieven van bedrijven om met circulariteit bezig te zijn, zijn divers. Er zijn zowel push (wet- en regelgeving) als pull (aantrekkelijk maken) factoren van belang bij bedrijven.
- Een sturende rol van de overheid heeft zeker invloed in de beweging bij bedrijven om de transitie naar een meer circulaire bedrijfsvoering te maken (zie ook recente publicatie van het PBL waarin staat dat de overheid momenteel nog te weinig sturend is).
- Motieven om aan de slag te gaan met circulariteit komen uit de hele keten. Van toelevering grondstoffen (schaarste, milieu-oogpunt) alsook imago en de eisen die de markt stelt.

Belemmeringen:

- Vergeleken met 2021 zijn de ervaren belemmeringen grotendeels hetzelfde. Wel is het percentage bedrijven dat aangeeft dat een belemmering van toepassing is hoger dan in 2021.
- Er zijn geen duidelijke uitschieters in ervaren belemmeringen voor productiebedrijven in de transitie naar een circulaire economie.
- Investering (tijd, moeite, geld) om bedrijfsprocessen in te richten is één van de meest genoemde belemmeringen. Mogelijk kan de overheid hier een rol in spelen, bijvoorbeeld via ondersteuningsmaatregelen.
- Het verkrijgen van financiering is ten opzichte van 2021 een relatief minder genoemde belemmering.

Samenwerking en ondersteuning:

- Op dit moment zijn bedrijven nog maar weinig bekend zijn met bestaande ondersteuningsmaatregelen voor circulair ondernemen (zoals CIRCO tracks, MIT R&D Samenwerkingsprojecten en het Versnellingshuis Circulaire economie).
- Maar een klein gedeelte van de bedrijven heeft (heel) vaak contact over circulariteit met andere partijen zoals leveranciers, afnemers en collega-ondernemers.

Reflectie:

- In dit onderzoek is gekozen voor de maakindustrie als doelgroep, omdat hier veel grondstoffen worden gebruikt.
- Dit onderzoek laat zien óf bedrijven bezig zijn met circulariteit, maar geeft geen inzicht in de mate waarin bedrijven met circulariteit bezig zijn. De hoge scores op het toepassen van circulariteitsstrategieën geven daardoor een rooskleurig beeld, terwijl de impact op circulaire economie klein kan zijn.
- Deze methode levert een globaal beeld op. Het is interessant om dieper in te gaan op de resultaten door bedrijven hierover door te vragen (beweegredenen, belemmeringen, kennis van en trends binnen de keten)

1. Inleiding

De provincie Overijssel ziet de overgang naar een circulaire economie als een noodzakelijke, ingrijpende en kansrijke opgave. Niet alleen vanwege alle (inter)nationale afspraken of omdat we antwoorden nodig hebben op de energie- en klimaatvraagstukken en de toenemende schaarste aan grondstoffen. Maar ook omdat de overtuiging bestaat dat circulaire economie een motor is voor inspiratie, co-creatie, vernieuwing en innovatie en voor verbetering van de woon-, werk- en leefomgeving. Het vormgeven van deze transitie vraagt een grote maatschappelijke inspanning. Zowel bij consumenten als bij bedrijven.

Momenteel is slechts 7,2% van de wereldwijde productie circulair (bron: Circularity Gap Report 2023). Nog veel werk aan de winkel dus. Een recent onderzoek van RaboResearch wijst uit dat de transitie bij bedrijven naar een duurzame en inclusieve economie stagneert, waarbij de verschillen tussen grotere en kleinere bedrijven toenemen. Bedrijven met vijftig werknemers of meer wisten zich te verbeteren ten opzichte van 2020, terwijl kleinere bedrijven iets verslechterden. Nederlandse bedrijven scoorden in 2023 net een voldoende (5,5) op de Nieuwe Economie Index voor Transitie (waarvan circulaire economie één van de zeven aspecten is). De onderzoekers bevelen de overheid aan om bedrijven op weg te helpen naar een duurzame en inclusieve economie.

Van alle bedrijfssectoren is de industrie verantwoordelijk voor maar liefst 51% van het materiaalgebruik in Nederland (Bron: ING Economisch Bureau, peiljaar 2020). Binnen de industrie is de maakindustrie verantwoordelijk voor bijna één zevende van het materiaalgebruik.

In opdracht van de provincie Overijssel heeft I&O Research een 1-meting gedaan naar de mate waarin Overijsselse bedrijven bezig zijn met de transitie naar een circulaire economie en wat ze hierin motiveert of juist belemmert. In 2021 is een 0-meting uitgevoerd. Vanwege het hoge materiaalgebruik in de maakindustrie is ervoor gekozen om juist deze bedrijven te onderzoeken. In de toekomst willen we ook de transitie naar een circulaire economie bij andere sectoren onderzoeken.

Methodes

De vragenlijst over circulaire economie is opgesteld door het team Onderzoek & Advies van de provincie Overijssel. De enquête is vervolgens door onderzoeksbureau I&O Research uitgezet onder Overijsselse industrie-bedrijven. Alle geselecteerde bedrijven hebben namens de provincie Overijssel een uitnodigingsbrief ontvangen om deel te nemen aan het onderzoek. In de brief stond uitleg over het onderzoek en een unieke link naar de online vragenlijst. De brief was gericht aan de eigenaar/directie/management. Na twee weken is een herinneringsbrief gestuurd aan de bedrijven die nog niet hebben deelgenomen (exclusief de categorie bedrijven met 1 werkzame persoon).

Op 16/17 oktober 2023 hebben 3.114 bedrijven de uitnodigingsbrief ontvangen. Twee weken later, op 30/31 oktober, ontvingen 1.736 bedrijven een herinneringsbrief. Op maandag 20 december is de enquête gesloten. Er zijn in totaal 532 enquêtes ingevuld, waarvan 395 afkomstig zijn van bedrijven in Overijssel. De resultaten van deze Overijsselse bedrijven worden behandeld in dit rapport.

Er is gewogen op aantal medewerkers (grootteklasse) zodat de resultaten representatief zijn voor de Overijsselse bedrijven binnen de doelgroep van dit onderzoek.

Steekproefselectie uit BIRO (wp=werkzame personen)

	1 wp	2-4 wp	5-9 wp	10-49 wp	≥50	totaal
Voeding-en genotmiddelenindustrie	557	159	103	148	76	1043
Textiel en leer	544	72	30	36	17	699
Drukkerijen	203	90	30	31	14	368
Metaalindustrie	981	217	135	261	60	1654
Elektronische industrie	175	44	22	48	23	23

Machine industrie	194	68	59	162	56	539
Meubelindustrie	814	113	36	51	10	1024
Auto industrie	159	49	25	37	19	289
Overige	1151	292	150	215	111	1919
Totaal	4778	1104	590	989	386	7847

Bedrijfskenmerken

De meeste bedrijven die aan het onderzoek hebben deelgenomen opereren binnen de metaalindustrie (155), gevolgd door bedrijven werkzaam in de voeding- en genotmiddelenindustrie (84), machine-industrie (64) en kunststofverwerkende industrie (50).

In 77% van de gevallen is de vragenlijst ingevuld door de directeur of eigenaar van het bedrijf, 12% door een manager of leidinggevende en 6% door een secretariael ondersteuner. Mogelijk dat de secretariael ondersteuner in een aantal gevallen niet over de juiste kennis beschikte om de vragen over het bedrijf goed te kunnen beantwoorden, al is dit aandeel met 6% klein.

Om de resultaten uit het onderzoek beter te kunnen duiden wordt gekeken naar verschil in resultaten voor verschillende variabelen (zie hieronder). Zie bijlage 1 voor een uitgebreid overzicht van de bedrijfskenmerken.

- Grootteklasse: Verschillende groepen bedrijven worden vergeleken: bedrijven met 1-9 werkzame personen, 10-49 werkzame personen en met 50+ werkzame personen.
- Type producten dat de bedrijven produceren: Basisgoederen of halffabricaten (lichtbewerkte grondstoffen of tussenproducten), kapitaal- of gebruiksgoederen (goederen waarmee ondernemers hun onderneming kunnen voeren, meermalig gebruik. Denk aan machines, transportmiddelen), verbruiksgoederen (eenmalig gebruik, denk aan voedsel, brandstoffen, kleding, etc.) of diensten.
- Type industrie: productie consumptiegoederen, metaalindustrie, productie van machines, apparaten en voertuigen, productie van overige goederen.
- Leeftijd bedrijf: Bedrijf is minder dan 5 jaar geleden opgericht, 5-10 geleden opgericht, 11-20 geleden opgericht, langer dan 20 jaar geleden opgericht.

Leeswijzer

In het tweede hoofdstuk wordt stilgestaan bij de kennis van en associaties met circulaire economie bij Overijsselse productiebedrijven. Vervolgens wordt het circulaire gedrag van deze bedrijven besproken in het derde hoofdstuk, evenals de verwachting voor de nabije toekomst. Daarna komen de motieven in het vierde hoofdstuk aan bod en worden de belemmeringen van bedrijven om circulair te ondernemen besproken. Ten slotte worden samenwerking van bedrijven met andere partijen rondom circulaire economie en ondersteuningsmogelijkheden voor circulair ondernemen behandeld. Als bijlage zijn de bedrijfskenmerken van de bedrijven die aan het onderzoek hebben deelgenomen opgenomen.

2. Kennis van circulaire economie

Dit hoofdstuk behandelt kort de associaties die bedrijven hebben met de circulaire economie en de mate waarin bedrijven bekend zijn met het begrip circulaire economie.

Associaties met circulaire economie

Aan het begin van de peiling is aan de ondernemers gevraagd welke woorden bij ze opkomen als ze denken aan circulaire economie. Deze woordenwol laat zien dat veel respondenten de term circulaire economie associëren met grondstoffen, afval, hergebruik, energie, materialen, duurzaam, cradle, recycling, producten en CO². Het lijken vooral woorden te zijn die te maken hebben met de circulariteitstrategieën die laag op de R-ladder staan (zie ook kader begin hoofdstuk 3) zoals energie, recycling, afval. Woorden die te maken hebben met circulariteitstrategieën die hoog op de R-ladder staan, zoals productontwerp, onderhoud, verdienstelijking, waardebehoud en dergelijke worden veel minder genoemd. Een uitzondering hierop is de strategie verminderen (van grondstoffen), deze staat hoog op de R-ladder en wordt veel genoemd. Bedrijven in de maakindustrie lopen de grootste leveringsrisico's vanwege de afhankelijkheid van zeldzame aardmetalen, kobalt, wolfram, tantaal, tin en indium (bron: ICER). Deze kritieke metalen worden bijvoorbeeld toegepast in machines, onderdelen voor transportmiddelen, elektronica, en zijn belangrijk voor de energietransitie.

Als we het hebben over circulaire economie, welke woorden komen dan bij u op?

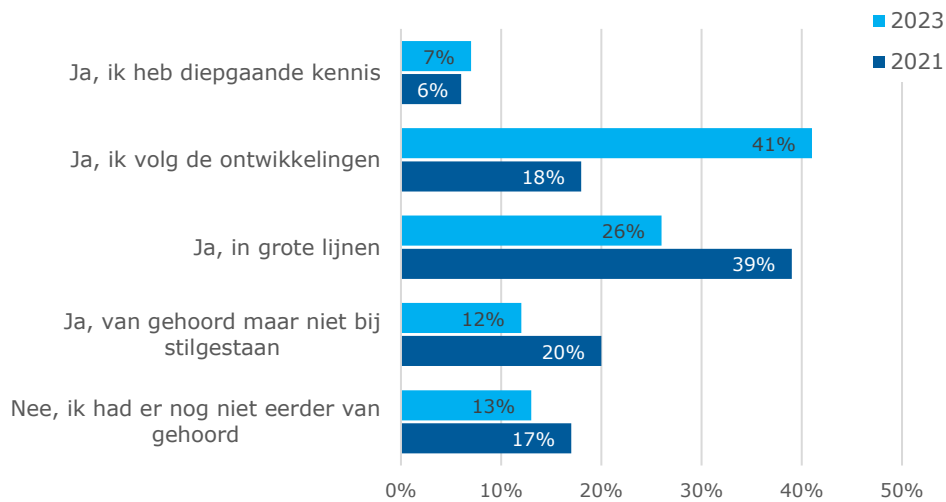

Kennis van *circulaire economie*

Ongeveer driekwart van de bedrijven kent het begrip circulaire economie in grote lijnen of is er zelfs nog beter van op de hoogte. Een klein deel van de bedrijven had ervan gehoord, maar er niet bij stilgestaan (12%) of heeft er nog niet eerder van gehoord (13%).

Ter vergelijking, uit de peiling van 2021 onder Overijsselse productiebedrijven kwam naar voren dat bijna twee derde van de bedrijven het begrip circulaire economie in grote lijnen of beter kent en dat een vijfde van de bedrijven ervan had gehoord, maar niet heeft bij stilgestaan. Hoewel het duidelijk is dat er nog veel inspanningen nodig zijn om bedrijven te informeren over en mee te nemen in de transitie naar circulaire economie, is er onder de respondenten een groeiende bekendheid van circulaire economie merkbaar.

Figuur 1. Kende u het begrip 'circulaire economie' al voordat u de omschrijving las?

Vooraf de grotere bedrijven (20-49 werkzame personen: 30%; 50+: 51%) volgen relatief vaak de ontwikkelingen rondom circulaire economie, vergeleken met de kleine bedrijven (1 tot 9 werkzame personen: 23%).

3. Circulariteit en energiegebruik bij productiebedrijven

Dit hoofdstuk behandelt twee verwante thema's. Allereerst de mate waarin bedrijven voorbereid zijn op de circulaire economie en nu of in de nabije toekomst bijdragen aan de circulaire economie. Ten tweede de mate waarin bedrijven bezig met het verminderen van het energiegebruik.

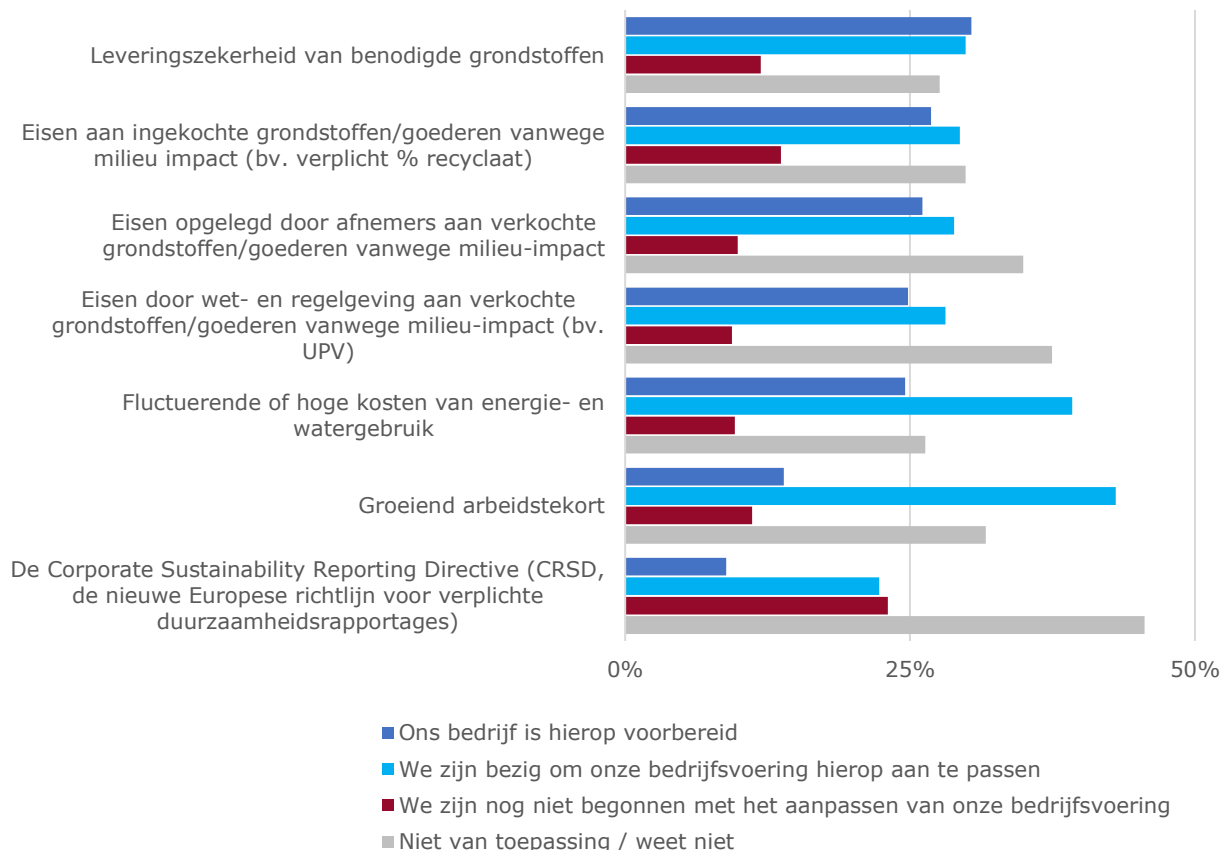
3.1 Circulariteit bij productiebedrijven

Voorbereidingen op de circulaire economie

Ongeveer een kwart van de bedrijven is voorbereid op één of twee ontwikkelingen of thema's die verband houden met circulaire economie en bijna de helft van de bedrijven is momenteel op geen enkele ontwikkeling voorbereid. Echter, een grote groep bedrijven is bezig om de bedrijfsvoering aan te passen aan de verschillende ontwikkelingen. Per ontwikkeling varieert dit tussen 22% en 43%. De groep die nog niet begonnen is om zich aan te passen op de ontwikkeling varieert tussen 9% en 23%.

Bedrijven geven aan het meest voorbereid te zijn op leverings(on)zekerheid van benodigde grondstoffen (30%), gevolgd door eisen aan ingekochte grondstoffen / goederen vanwege milieu impact (26%) en eisen opgelegd door afnemers aan verkochte grondstoffen / goederen vanwege milieu-impact (25%). Slechts 9% van de bedrijven is voorbereid op de Corporate Sustainability Reporting Directive (CRSD, de nieuwe Europese richtlijn voor verplichte duurzaamheidsrapportages). Met ruim 40% is een groeiend arbeidstekort de meest genoemde ontwikkeling waarvan bedrijven aangeven bezig zijn hun bedrijfsvoering hierop aan te passen, gevolgd door fluctuerende of hoge kosten van energie- en watergebruik (39%).

Figuur 2. De mate waarop bedrijven zich voorbereiden op ontwikkelingen en thema's die verband houden met een circulaire economie

Circulaire economie, nu en in de toekomst

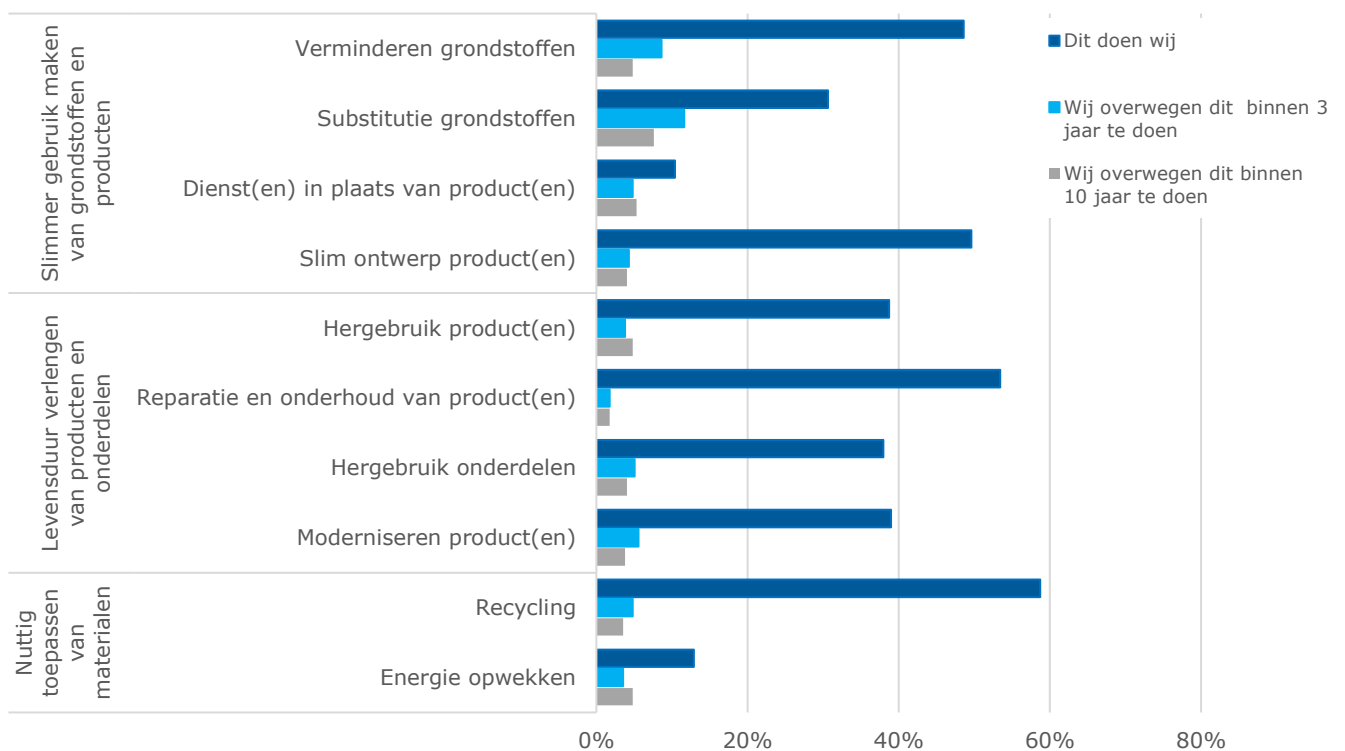
Onderstaand figuur laat aan de hand van de R-ladder (zie kader) zien op welke manieren bedrijven bijdragen aan de circulaire economie of dit overwegen.

Op alle niveaus van de circulariteitsladder zijn al veel bedrijven actief. Deze resultaten geven echter geen inzicht in de mate waarin de bedrijven circulair actief zijn. Een bedrijf dat aangeeft een bepaalde strategie toe te passen, kan dit op hele kleine schaal doen of in het hele productieproces hebben doorgevoerd.

Circulariteitsladder (R-ladder)

De mate van circulariteit wordt vaak gerelateerd aan de zogenaamde R-ladder. De R-ladder geeft verschillende opties om het grondstoffengebruik te reduceren. Boven aan de ladder staan strategieën om het totale grondstoffengebruik te verminderen (narrowing the loop via refuse, rethink, reduce), gevolgd door manieren om de behoefte aan nieuwe grondstoffen uit te stellen (slowing the loop via reuse en repair), en tot slot manieren om de kringloop van grondstoffen te sluiten (closing the loop via recycle). Hoe hoger een strategie op deze R-ladder staat, hoe groter de bijdrage aan een circulaire economie is. In onderstaande figuur is weergegeven in hoeverre bedrijven een strategie van de R-ladder toepassen.

Figuur 3. Manieren waarop bedrijven bijdragen aan de circulaire economie, op basis van de R-ladder

Ruim 9% van de bedrijven past geen enkele van bovenstaande circulariteitsstrategieën toe. In 2021 was dit nagenoeg hetzelfde (8%). Wél zien we dat bedrijven nu minder strategieën toepassen dan in 2021. Nu geeft 40% van de bedrijven aan dat ze meer dan vier van de bovenstaande strategieën toepassen in hun bedrijfsvoering, in 2021 was dit nog ruim 50%.

Een verklaring voor dit verschil kan zijn dat bedrijven inmiddels iets beter weten wat circulaire economie inhoudt en ze zichzelf minder vaak overschatten. Oftewel: waar ze twee jaar geleden nog gemakkelijk aangaven een strategie toe te passen, zonder dat ze daar veel inhoudelijke kennis van hadden, doen ze dat nu minder. Mogelijk zijn bedrijven zich meer gaan focussen op strategieën die voor hen goed werken. Of bedrijven zijn te veel belemmeringen tegen gekomen om bepaalde

strategieën door te voeren in de bedrijfsvoering. Verdiepend onderzoek zou helpen om dit beter te duiden.

Net als in 2021 is manier die door de bedrijven het meest genoemd wordt om aan de circulaire economie bij te dragen recycling (genoemd door 59%), gevolgd door reparatie en onderhoud van product(en) (53%) en slim ontwerp van producten (50%). De strategie dienst(en) leveren in plaats van product(en) wordt door slechts 11% van de bedrijven genoemd.

Net als in 2021 is het aandeel bedrijven dat aangeeft circulaire strategieën te overwegen over de hele R-ladder vrij klein. De strategie die het meest in overweging wordt genomen is substitutie van grondstoffen (19%), gevolgd door verminderen van grondstoffen (9%). In 2021 werden het moderniseren van producten (toen genoemd door 14%) en hergebruik van onderdelen (12%) nog het meest in overweging genomen. Het aandeel bedrijven dat overweegt de strategieën toe te passen is aanmerkelijk kleiner dan in 2021. Waar in 2021 bijvoorbeeld nog 14% van de bedrijven overwoog het moderniseren van product(en) toe te passen, is dit in 2023 nog maar 9%. Uitzonderingen hierop zijn de strategieën dienst(en) in plaats van product(en) en energie opwekken. Hier zien we een stijging van ongeveer 2%-punt van de bedrijven die overweegt deze strategie toe te passen.

Circulariteitsstrategieën nader bekeken

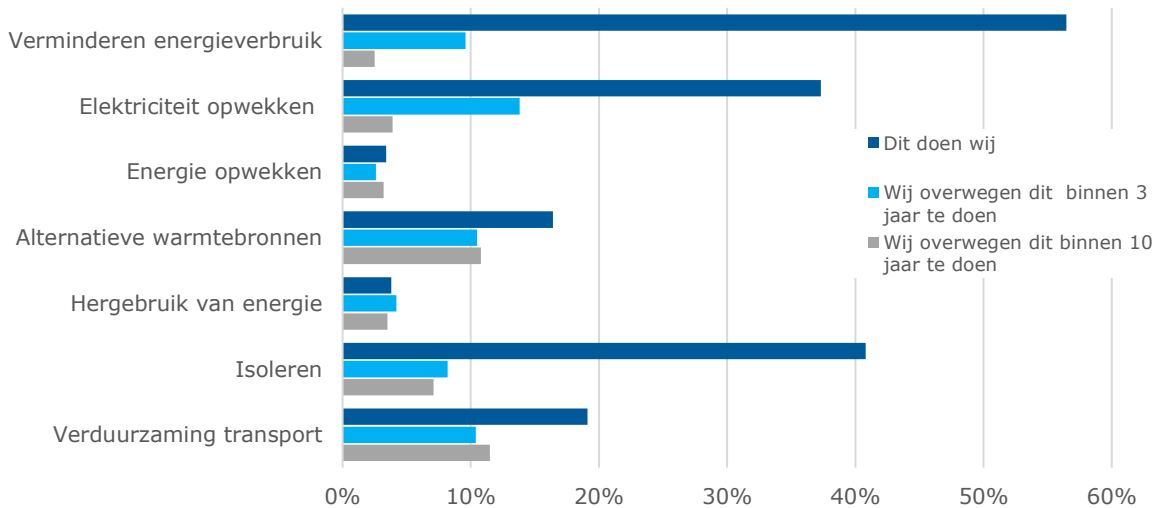
Grote bedrijven passen over het algemeen vaker circulaire strategieën toe dan kleine bedrijven. Dit geldt bijvoorbeeld voor recycling, substitutie van grondstoffen en verminderen van grondstoffen. Het slim ontwerpen van producten wordt relatief vaak gedaan door bedrijven die goederen produceren voor meermalig gebruik. Hetzelfde geldt voor hergebruik van producten, substitutie van grondstoffen en reparatie en onderhoud. Bedrijven die verbruiksgoederen produceren (eenmalig gebruik) en bedrijven actief in de metaal- en machine-industrie zetten vooral in op recycling van producten. Bedrijven in de elektronische en metaalindustrie passen vooral het verminderen van grondstoffen toe.

Als we kijken naar de verschillende subsectoren, dan valt op dat bedrijven in de metaalindustrie en machine industrie relatief veel circulariteitsstrategieën toepassen. Zo'n één op de acht bedrijven in de machine industrie en twee derde in de metaalindustrie repareert en onderhoud de producten. Ook slim productontwerp, hergebruik onderdelen, moderniseren producten en recycling scoren hoog bij deze subsectoren. Ter vergelijking: de meest toegepaste strategie bij bedrijven in de kunststof verwerkende industrie is recycling, toegepast door één op de vijf bedrijven. Dit is te verklaren door de waarde van producten waarmee gewerkt wordt. Bij kapitaalintensieve producten is het toepassen van strategieën logischer dan bij minder kapitaalintensieve producten.

3.2 Energie-en waterverbruik reductie bij productiebedrijven

Bedrijven kunnen ook strategieën toepassen om het energie-en waterverbruik te verminderen. De meest genoemde strategie onder bedrijven is met 57% het verminderen van energieverbruik, gevolgd door isolatie (41%) en het opwekken van elektriciteit (37%). Energieopwekking en het hergebruik van energie worden met een kleine 4% het minst vaak genoemd. De strategie die het meest in overweging wordt genomen is de verduurzaming van transport (genoemd door 22%).

Figuur 4. Manieren waarop bedrijven energie-en watergebruik kunnen reduceren

Energie-en watergebruiksreductiestrategieën nader bekeken

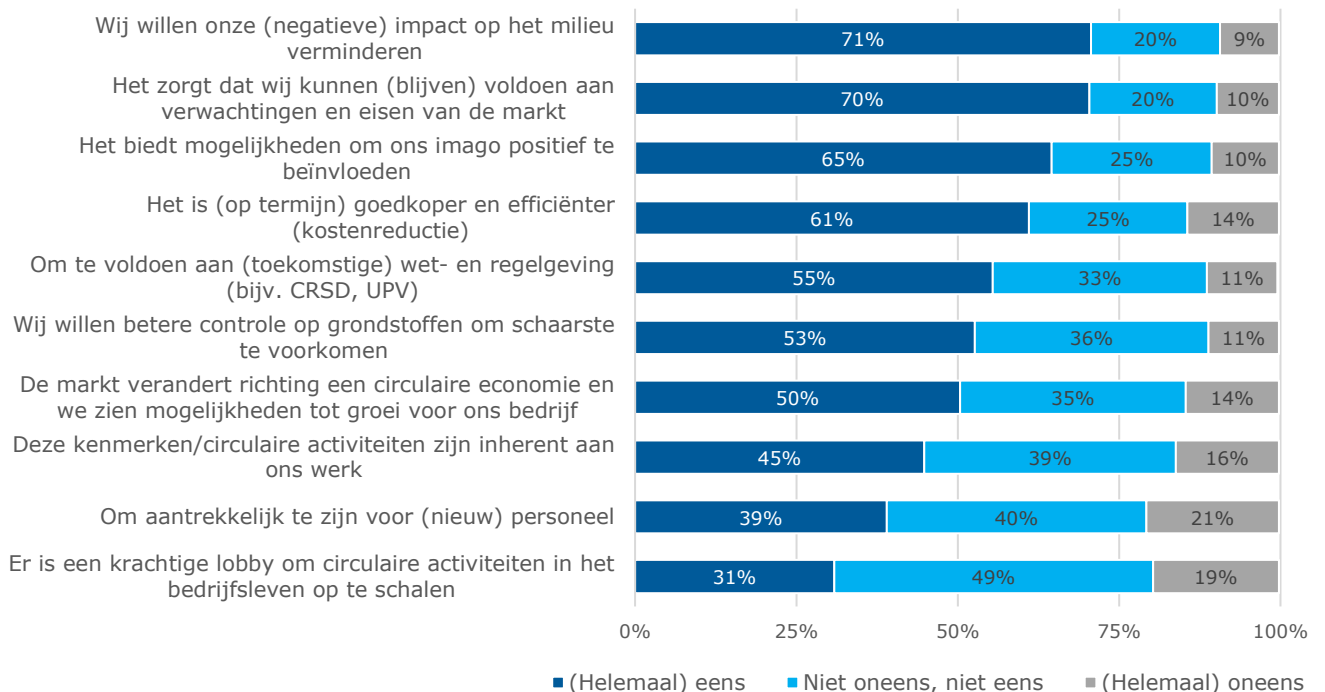
Over het algemeen passen grote bedrijven vaker energie-en watergebruiksreductiestrategieën toe dan kleine bedrijven. Dit geldt bijvoorbeeld voor het opwekken van energie en het opwekken van elektriciteit. Het verminderen van energieverbruik en het verduurzamen van transport wordt relatief vaak gedaan door bedrijven die machines, apparaten en voertuigen produceren. Producenten van consumentengoederen zetten relatief vaak in op energieopwekking. Jonge bedrijven passen minder vaak maatregelen toe met betrekking tot het reduceren van energie. Zo geeft ruim de helft van de bedrijven jonger dan 5 jaar aan maatregelen te treffen om hun energieverbruik te verminderen, tegenover twee derde van de bedrijven die meer dan 20 jaar geleden zijn opgericht.

4. Motieven

Dit hoofdstuk gaat over de motieven om de bedrijfsvoering op een circulaire manier in te richten. Hierbij zijn alleen de Overijsselse bedrijven meegenomen die op ten minste één manier bijdragen aan de circulaire economie (340 bedrijven).

Het meest genoemde motief is dat bedrijven hun (negatieve) impact op het milieu willen verminderen (71%), gevolgd door het willen kunnen (blijven) voldoen aan verwachtingen en eisen in de markt (70%). Voor iets meer dan de helft van de bedrijven geldt dat circulair ondernemen mogelijkheden biedt om een betere controle op grondstoffen uit te oefenen om schaarste te voorkomen en te voldoen aan (toekomstige) wet- en regelgeving. De minst genoemde redenen zijn een krachtige lobby voor het vergroten van circulaire activiteiten (31%) en het aantrekkelijk zijn voor (nieuw) personeel (39%). Deze bevindingen zijn vergelijkbaar met die van het onderzoek uit 2021.

Figuur 5. Motieven van bedrijven om de bedrijfsvoering zo in te richten dat het bijdraagt aan de circulaire economie.

Vooral bedrijven die machines, apparaten of voertuigen produceren geven vaak aan dat ze circulair ondernemen omdat het zorgt dat ze aan verwachtingen en eisen van de markt kunnen voldoen (78%) en dat de markt verandert richting een circulaire economie en ze mogelijkheden zien tot groei voor het bedrijf (55%).

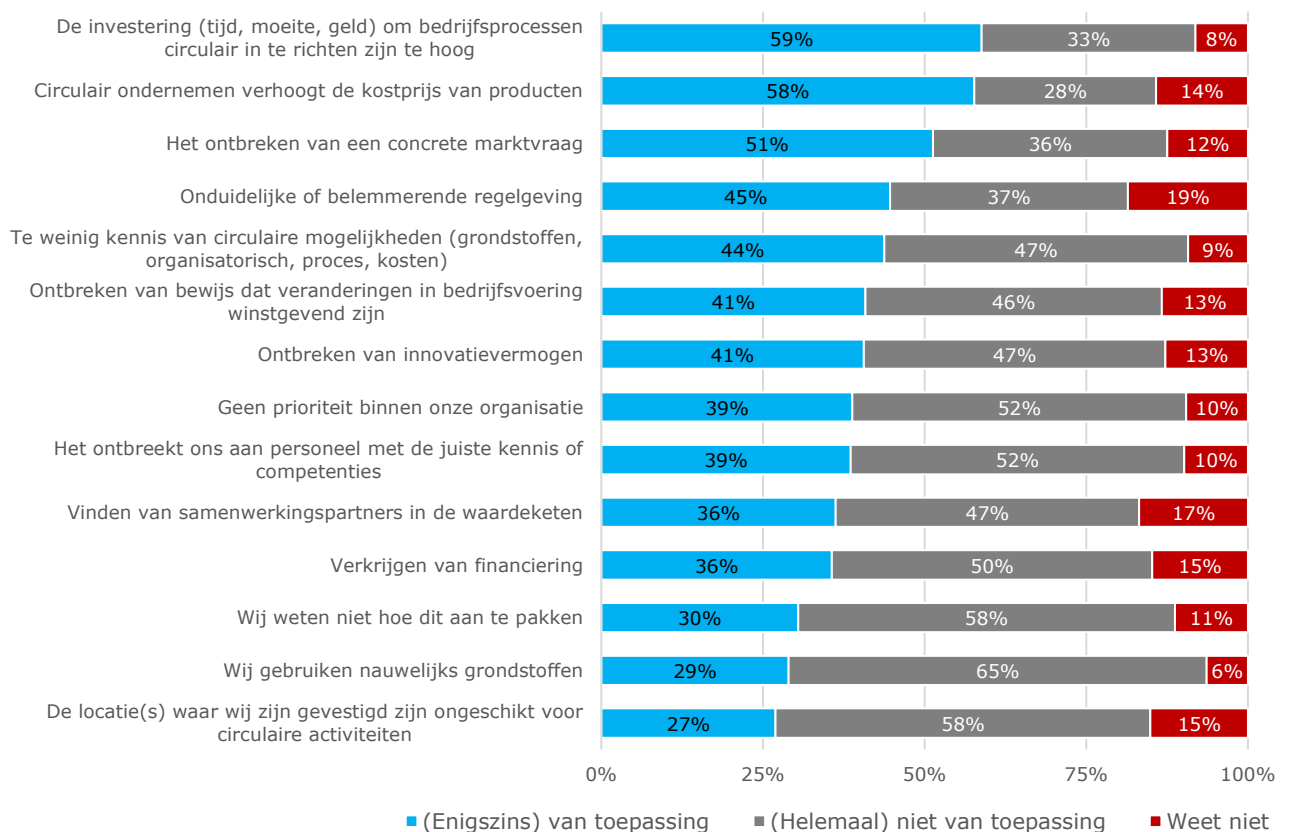
Met name grote bedrijven willen (blijven) voldoen aan de verwachtingen en eisen in de markt. Het omgekeerde geldt voor het motief om aantrekkelijk te zijn voor nieuw personeel. Hier geeft maar 5% van de bedrijven met 50 of meer werknemers aan dit als reden te zien om circulair te ondernemen, tegenover 27% van de kleine bedrijven (1 t/m 9 werkzame personen) en 23% van de middelgrote bedrijven (10 t/m 49 werkzame personen).

5. Belemmeringen

Alle bedrijven hebben aangegeven waar ze tegenaan lopen op het gebied van circulair ondernemen. Bijna 60% van de bedrijven ervaart dat de investering (tijd, moeite, geld) om bedrijfsprocessen circulair in te richten te hoog is. Gerelateerd aan de eerste genoemde belemmering ziet 58% van de bedrijven het ook als een belemmering dat de kostprijs van de producten hoger wordt door circulair te ondernemen. Verder worden het ontbreken van een concrete markt vraag (51%) en te weinig kennis van circulaire mogelijkheden (44%) relatief vaak genoemd. Als belemmeringen worden weinig genoemd: wij weten niet hoe dit aan te pakken (30%), wij gebruiken nauwelijks grondstoffen (29%) en de locatie(s) waar wij zijn gevestigd zijn ongeschikt voor circulaire activiteiten (27%).

Vergeleken met 2021 zijn de ervaren belemmeringen grotendeels hetzelfde. Wel is het percentage bedrijven dat aangeeft dat een belemmering van toepassing is hoger dan in 2021. Daarnaast is opvallend dat het verkrijgen van financiering in 2021 nog tot de meest genoemde belemmeringen hoorde (6^e van 14 belemmeringen), maar nu tot de minst genoemde belemmeringen hoort.

Figuur 6. Ervaren belemmeringen bij het circulair ondernemen

Voor bedrijven die machines, apparaten of voertuigen produceren geldt dat zij relatief vaak het ontbreken van een concrete markt vraag en het verkrijgen van financiering als een belemmering op het gebied van circulair ondernemen ervaren. De metaalindustrie ervaart relatief vaak het ontbreken van bewijs dat veranderingen in bedrijfsvoering winstgevend zijn en het gebrek aan prioriteit binnen de organisatie als belemmering. Middelgrote en grote bedrijven zien het ontbreken van een concrete markt vraag vaker als een belemmering dan kleine bedrijven.

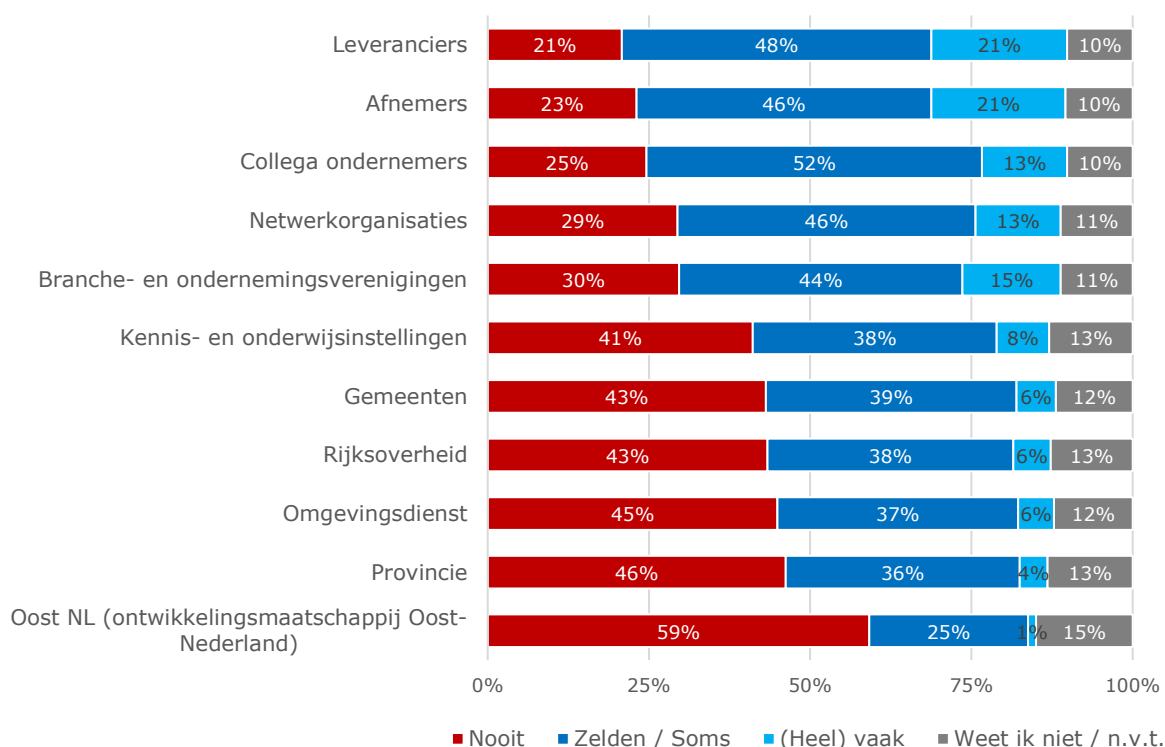
6. Samenwerking en ondersteuning

Dit hoofdstuk gaat over samenwerking van bedrijven met andere partijen rondom circulaire economie en ondersteuningsmogelijkheden voor circulair ondernemen.

Samenwerkingspartners

Maar een klein deel van de bedrijven heeft (heel) vaak contact gehad over circulariteit met onderstaande partijen. Afnemers en leveranciers zijn met 21% de partijen waar bedrijven het vaakst contact mee hebben gehad. Oost NL en de provincie worden het minst genoemd: respectievelijk 46% en 59% van de bedrijven geeft aan nooit contact te hebben gehad met deze partijen over circulariteit.

Figuur 7. Hoe vaak heeft uw onderneming contact over circulariteit met de volgende partijen?

Aan bedrijven die hebben aangegeven met een bepaalde partij nooit contact te hebben gehad over circulariteit is gevraagd of ze dit wel zouden willen. Zes op de tien bedrijven zou met geen van deze partijen (meer) contact willen. De meest genoemde partijen waar bedrijven contact mee zouden willen zijn collega ondernemers (12%), gemeenten (12%), Oost NL (10%), provincie (9%) en branche- en ondernemersverenigingen (9%).

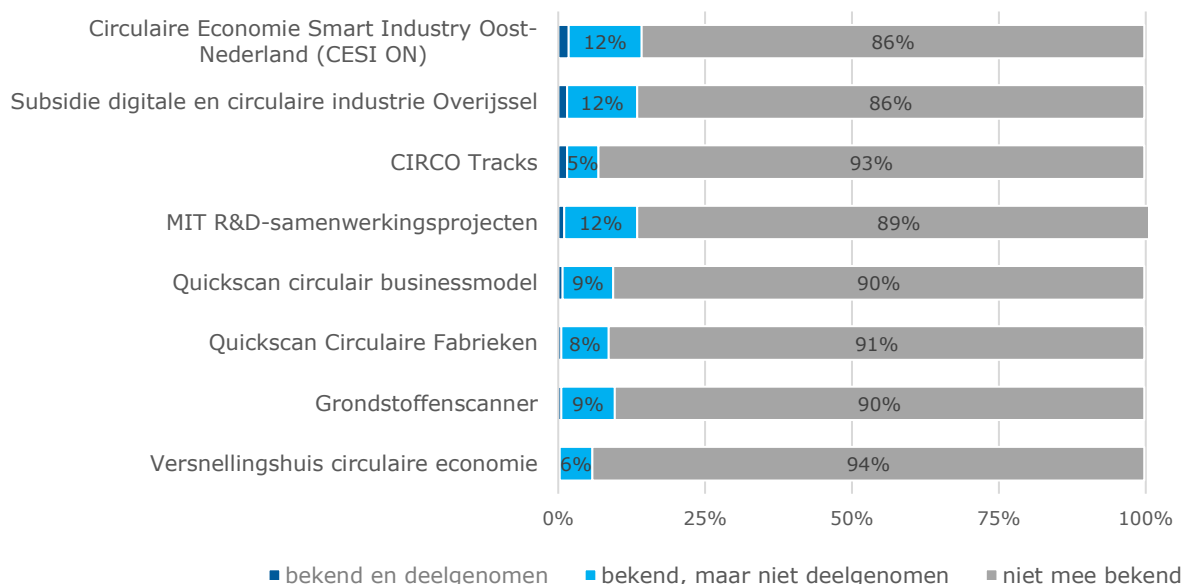
Weinig bedrijven bekend met ondersteuningsmogelijkheden circulair ondernemen

Provincie Overijssel biedt ondersteuning aan ondernemers om meer circulair te ondernemen of energiebesparende maatregelen toe te passen. Een groot deel (tussen de 86% en 94%) van de bedrijven is niet op de hoogte van deze ondersteuningsmaatregelen. De ondersteuningsmaatregelen Circulaire Economie Smart Industry Oost-Nederland (CESI ON) en Subsidie digitale en circulaire industrie Overijssel zijn het meest bekend onder de bedrijven. Eén op de acht bedrijven geeft aan met deze ondersteuningsmaatregel bekend te zijn, maar niet te hebben deelgenomen. Twee procent is er mee bekend en heeft er aan deelgenomen. De

ondersteuningsmaatregel Versnellingshuis circulaire economie is het minst bekend, hier heeft nog geen 1% van de bedrijven aan deelgenomen.

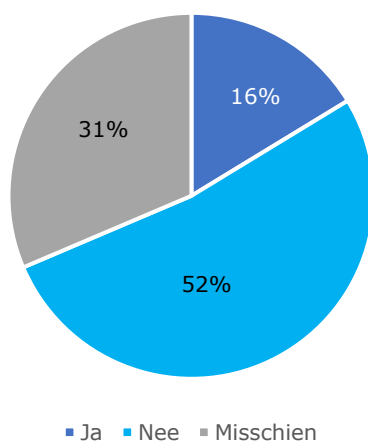
Figuur 8. Ondersteuningsmogelijkheden voor Circulair Ondernemen

Weinig animo voor ontzorgingsloket

Het rijk verstrekt financiële middelen aan de provincie om kleine MKB'ers (met minder dan 50 FTE) te helpen bij het implementeren van energiebesparende maatregelen voor hun gebouwen. Uit een inventarisatie onder kleine MKB'ers blijkt dat er weinig belangstelling is voor een loket dat hen ontzorgt op dit gebied. Zo geeft ruim de helft van deze bedrijven aan geen behoefte te hebben aan een ontzorgingsloket en 31% wil dit misschien. Bedrijven die geen gebruik willen maken van het loket vinden dit niet nodig of geven aan dat het niet van toepassing is. Bedrijven die misschien gebruik willen maken van het ontzorgingsloket overwegen dit omdat ze denken dat het nuttig kan zijn, maar hun beslissing hangt voornamelijk af van de kosten en de toepasbaarheid (binnen hun branche). Een klein deel van de bedrijven (16%) geeft aan wel gebruik te willen maken van een ontzorgingsloket. Zij willen gebruik maken van een ontzorgingsloket omdat het volgens hen onder andere tijd bespaart, de administratieve last vermindert en een goed advies altijd welkom is.

Figuur 9. Als er in de provincie Overijssel een ontzorgingsloket zou komen, zou uw bedrijf daar dan gebruik van willen maken?

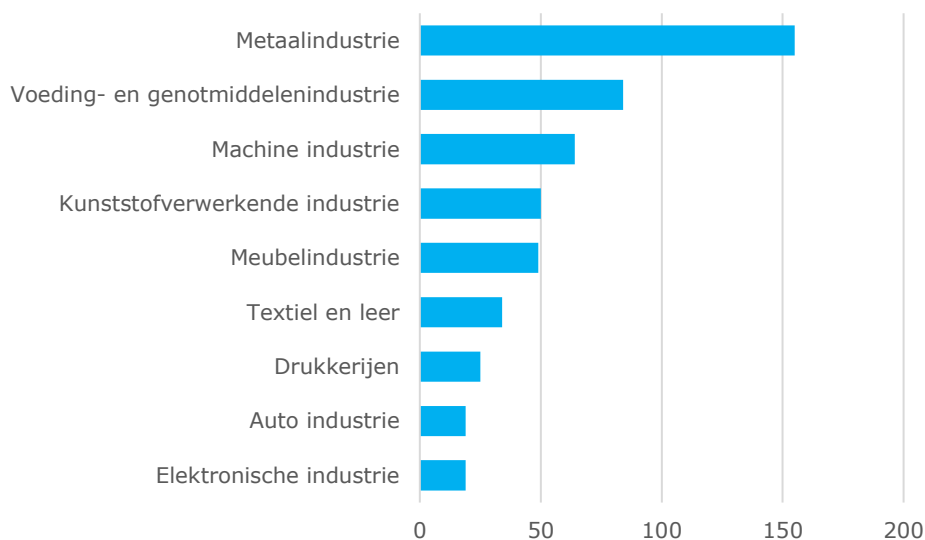

Bijlage 1. Bedrijfskenmerken

In deze bijlage worden de bedrijfskenmerken van de deelnemende bedrijven aan de enquête beschreven. Dit omvat een totaal van 532 bedrijven, verspreid over drie Overijsselse economische regio's. Het betreft dus niet alleen de 395 bedrijven uit Overijssel waarop dit onderzoek zich richt.

De meeste bedrijven die aan het onderzoek hebben deelgenomen opereren binnen de metaalindustrie (155), gevolgd door bedrijven werkzaam in de voeding- en genotmiddelenindustrie (84), machine-industrie (64) en meubelindustrie (49)

Type industrie waarin het bedrijf actief is

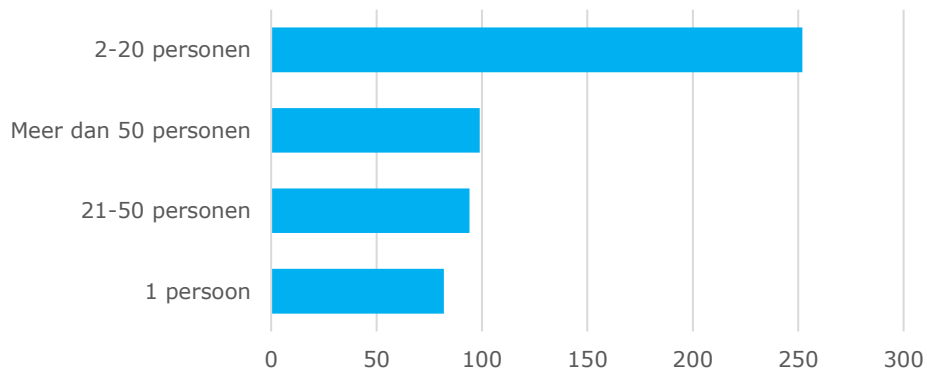
Een derde van de productiebedrijven die hebben deelgenomen aan het onderzoek produceren kapitaal- of gebruiksgoederen (meermalig gebruik). Denk hierbij aan meubels, stofzuigers, etc. Bijna een kwart van de bedrijven produceert basisgoederen of halffabricaten en 15% levert diensten.

Type producten dat de bedrijven produceren

Verreweg de grootste groep bedrijven die hebben deelgenomen aan het onderzoek hebben 2 tot 20 werknemers in dienst (47%), gevolgd door bedrijven met meer dan 50 werkzame personen (19%), bedrijven met 21-50 werkzame personen (18%) en bedrijven met één werkzame persoon (15%).

Aantal werkzame personen

Zeven op de tien deelnemende bedrijven bestaat al meer dan 20 jaar. Dertien procent van de bedrijven is 11 tot 20 jaar geleden opgericht, gevolgd door minder dan 5 jaar geleden (9%) en door 6 tot 10 jaar geleden (8%).

Leeftijd bedrijven

